

Píseň: S216 - Nevím, Pane, co ti dát + **modlitba;** **Čtení:** Ex 20, 1-2+17

Milí přátelé,

tématem biblické hodiny minulého týdne bylo deváté slovo Desatera: Nebudeš odpovídat křivého svědectví proti svému bližnímu. Spěli jsme společně k dokonalosti rozkrytím prvotního kontextu této směrovky, jímž bylo soudní stání.

Odtamtud jsme pak přešli k vydávání křivého svědectví také v praxi výjimečnější i mnohem všednější. Tak jsme rozkryli, že nejde o zákaz lhaní, neb někdy je lež právě slovem *pro* našeho bližního (např. lež zachraňující nevinného před zkorumpovaným člověkem/institucí). Zároveň jsme však přidali, že lhaní je častěji slovem *proti* bližnímu, a tak i do této činnosti Desatero mluví. Lhát se obecně nemá, neb deváté slovo Desatera vede k pravdě a pravdivosti, a tak ke svobodě. Avšak jsou situace, kdy je lež jedinou cestou k nápravě situace nepravdivé a nesvobodné. To je však způsobeno hříšností člověka a lidského světa, nikoli Božím slovem.

Posledním, co jsme promýšleli, byl právě okruh „bližních“. Vybraný ilustrující oddíl o milosrdném Samařanu ukázal, že bližním je každý. Nemohu a nebudu se moci před Bohem vymluvit na škodlivé lhaní svému nepříteli jen proto, že byl mým nepřitelem. Vždyť Samařané byli také nepřátelé z pohledu jeruzalémského kultu.

Poslední slovo

Dnes nás čeká poslední, desátá, směrovka Desatera, které jako celek míří ke svobodě. Příští týden pak celé Desatero shrnu a zcelím, protože jeho největší hodnota a síla je právě v jeho celistvosti - nikoli v rozdrolených, od sebe oddělených, slovech.

Jako takřka vždy jde i v závěru Desatera o imperfektum a oznamovací způsob. Tedy opět NEjde o příkaz natožpak o

jednorázový. Jde o dlouhodobou (ideálně „věčnou“) praxi, která je tak samozřejmá, jako oznámení, že nebe je modré. Prostě to tak je.

Nebudeš dychtit po cizím majetku

Někteří vykladači i jejich posluchači mají za to, že vlastně nejde o samostatné slovo, nýbrž pouze o rozvádějící doplnění ke slovu osmému v protestantském počítání („Nebudeš krást“).

Jakkoli je pravdou, že dychtění po cizím majetku často vede ke krádeži, je mezi oběma slovy hluboký rozdíl. Osmé slovo hovoří pouze proti vnějšímu kriminálnímu činu odcizení majetku jiné osobě. Desáté slovo tne mnohem hlouběji - věnuje se již vnitřnímu prožívání osoby.

Nekrást je docela snadno následovatelná směrovka. Nedychtit? Po ženě ani muži, kteří „patří“ bližním? Nedychtit po jeho výplatě, plasmové televizi, bydlení, obdivu, talentech? To už je jiné kafe.

Původní kontext

Odkud tedy přistoupit k podstatě desáté směrovky, abychom ji správně pochopili? Opět začněme v jejím původním kontextu. Alespoň kam až nám umožňují „vrátit se“ lidské znalosti.

Hebrejské ch-m-d = „vrhnout pohled na“. Původně však zřejmě nešlo jen o prosté otočení oční bulvy nebo zaostření duhovky, nýbrž o praxi uhranutí. Tedy o vrhnutí pohledu, jehož účelem není získání informací optickým vjemem, nýbrž zmanipulování osoby, majetku či situace do takové podoby, v níž se stanu novým vlastníkem objektu/vládcem situace já.

Šlo tedy o praxi zcela magickou, která opět úzce souvisí s „Nebudeš krást“. Avšak uhranutí mělo za cíl širší důsledky. Uhranutí také přivolávalo neštěstí na druhého či jeho majetek. Ne vždy totiž vede dychtění či závist k vlastnímu obohacení, někdy se spokojí „jen“ s poškozením bližního. A to přece není krádež... obhájí se před sebou snadno člověk... Proto desáté slovo není pouze rozvedením osmého, nýbrž upravuje zcela odlišnou kategorii dychtění, chtivého, uhrančivého zírání, které vůbec

nemusí vést ke krádeži. Třeba jen ke krádeži, pomlouvám, magickým obřadům atd.

Desáté slovo takovou praxi zapovídalo. Skrze zábranu před chtivou závistí - jak ve vnitřním prožívání tak ve vnějším jednání.

Rozšiřování lidského chápání

I toto slovo, stejně jako všechna ostatní, se lidé pokoušejí chápat lépe a lépe. Je dobré dnes přijímat praxi starou již staletí, že nejde o chtivý pohled jen v případě pohledu uhrančivého (ve smyslu magické praxe). Jde také o chtivý pohled či jen vnitřní touhu obecně (chtivost a závist mohou být způsobena také zvukovým vjemem či obrazem v mysli atd.).

Hospodinův věrný prostě nemá závidět ve smyslu: „Ten má tohle, ten má ještě víc, a já to chci taky, a klidně i na jejich úkor.“ Nemá toužit obohatit se na úkor ostatních. To byl přesně životní styl Amálekovců, lidských hyen, jimž je v Bibli vyhlášen nesmiřitelný boj - několikrát.

Hospodinův věrný také nemá závidět ve smyslu: „Když to nemůžu mít já, nebude to mít nikdo.“ Tedy ve smyslu sobectví, sebestřednosti a nesdílnosti. Naopak *má* přát druhým jejich úspěch - to je cesta k pokojné společnosti.

Desáté slovo však NEzapovídá chtivý pohled na vlastní majetek. Na vlastního partnera. Na něco, co nemám, ale můj pohled a mysl neobsahuje touhu daný objekt získat. Hospodinův věrný se nemá trápit, že by chtěl lepší bydlo, vyšší plat, novější auto. Smíme snít a toužit a prohlížet si obchody s daným zbožím. Stejně jako smíme strádat a šetřit až daný majetek získáme. A úplně stejně smíme oslovit atraktivního bližního, který nám imponuje a rádi bychom se s ním sblížili. Pokud již není zadán¹.

¹ V tomto případě je však hranice velice nejasná. Plně platí u člověka v manželském svazku. Avšak u lidí, kteří spolu teprve chodí? Je zakázáno scházet se s dvěma lidmi, abych poznal, se kterým si lépe rozumíme? Nemyslím. Situace se však ještě zkomplikuje, přidáme-li intimní tělesný styk, který často přichází dříve než hlubší porozumění mezi potenciálními partnery. Takový případ, myslím, naopak zapovězen je - již na základě slov „Nebudeš cizoložit/smilnit“.

Nejde totiž o chtivost samou, alespoň v prvním významu, podobně jako u „mlsání“ ve slově „Nebudeš smilnit“. Nýbrž o chtivost toužící přivlastnit si (a tak zotročit!) daný objekt. Což je špatný záměr i při oslovování potenciálního partnera.

Manželka

Pokud se v některých slovech Desatera mohlo zdát, že manželka je znevýhodněna, pak desáté slovo ji naopak chrání na prvním místě. Manželka také patřila do „majetku“ svého muže. V tom smyslu, že muž byl zodpovědný za její ochranu - nikoli že by s ní zacházel stejně jako s kýblem nebo dobyt看em. Tato povinnost pak byla povinností *zákonnou*, nezávisela na výchově muže či jeho galantnosti.

Z posledního slova Desatera však nechtěně vyplývá praxe opaku, jako tomu bylo i u předchozích slov. Pokud by opak v Desateru uvedených slov byl tabu, nebyla by zapsána.² I v Izraeli bylo běžné, že si lidé navzájem záviděli, a vzápětí „kradli“ nejen majetek, ale také partnery. Muže i ženy. Na jednu noc i na celý život. Shrnutí příští týden bude postaveno na příběhu krále Davida a Bat-šeby, který i toto dobře ilustruje.

Cesta ke svobodě

I desáté slovo prokazuje nadlidskou genialitu Desatera. Směřuje a otevírá totiž uspořádání věcí lidských do takřka nekonečné hloubky a šířky. Směřuje totiž člověka (a tak společnost) k práci nejen na vnějším jednání, ale i na vnitřním nastavení.

Práce s vlastním egem a prožíváním je slabou stránkou křesťanství, zejména západního. Naopak buddhismus se zaměřuje právě na tento rozměr. Ba dokonce buddhismus formuluje jeden ze základů svého učení jako „nelpění“. To je vlastně ještě lépe zformulovaný stejný obsah.

² TA-BU - dosl. „ne-jsoucí“.

Pokud totiž nelpím na tom, co mé oko vidí a po čem mé srdce touží, jsem od tohoto objektu svoboden. Stejně jako když nedychtím po ničem, co je kolem mne či uvnitř mne.

Tak mohu být svoboden i od svých chtění (velmi důležité v buddhismu - ale také v křesťanství!) a nakonec sám od sebe. Poslední slovo Desatera směřuje a směřuje, myslím, úplně stejně: Nezávid'. Bud' svoboden od své touhy vlastnit a přivlastňovat si. Stejně jako máš být svoboden od touhy ubližovat (Nebudeš zabíjet), zneužívat (Nezobrazíš si Hospodina) nebo založit svůj život na svém výkonu (Pamatuj na den odpočinku). A pojd'me ještě dál, než Desatero: Bud' svoboden od touhy po sobě samém, od sebe sama. Vždyť Kristus osvědčil svým životním příkladem právě toto³!

Tak se poslední slovo Desatera velmi blíží slovu prvnímu. To je zcela úmyslné, proto Hospodinův věrný má nejen umět Desatero nazpaměť (i kdyby jen ve zkrácené podobě), ale také ve správném pořadí. První a poslední slovo totiž „svírají“ všechny ostatní, protože tato dvě by vlastně měla stačit. První jako myšlenkový ideál, desáté jako praktický „manuál“.

O tom však více příště.

Závěr

Člověk je otrokem mnohého. Nejčastěji pak jsme otroky svých choutek a přání. Vizí a zážitků. Osobností a eg. Hospodin pak nezapovídá tyto emoce či skutečnosti, stejně jako nezapovídá pohled na esteticky krásný objekt. Ba dokonce Hospodin nezapovídá vlastně nic - alespoň v Desateru. Avšak nabízí cestou životem, na níž jsem svoboden od sebe samého. Na níž nejsem otrokem ani vnějších sil ani vnitřních pohnutek. Ani historie, ani politiky, ani ekonomiky, spotřební (či jiné) kultury, jazyka, lidství, hříchu či viny.

³ Je až paradoxní, jak charismatická, letniční a pentekostální hnutí právě tento rozměr Kristovy celoživotní služby pomíjejí. Ba dokonce tento rozměr posledního slova Desatera. Právě osobní svědectví, můj prožitek, mé obrácení jsou základem, a často i středem, víry jednotlivce i společenství.

Slovo „Nebudeš dychtit po ničem, co ti nepatří“, právě toto zdůrazňuje. Např. Abraham prospěšnost tohoto „nelpění“ osvědčil, když ho Hospodin povolal do cizí země (Gn 12). Avšak muž a žena v zahradě (Gn 3), a tak člověk obecně, osvědčili (a osvědčují) nepospěšnost lpění na... důležitosti vlastní osoby, vnitřního prožívání, tužeb, představ, pocitů - prostě na čemkoli⁴.

Tyto však nejsou bezcenné či dokonce špatné! Emoce, včetně zamilovanosti či lásky, jsou eticky neutrální. Avšak člověk jednající jako otrok čehokoli, včetně své vnitřní pohnutky (včetně lásky), je právě otrokem. A ještě ke všemu často přinášející zlo do světa.

Podstatou Desatera, protože celého žido-křesťanského Písma, je lidská svoboda, darovaná Stvořitelem světa. Podstatou Bible je, aby člověk nebyl otrokem. Vždyť vysvobození z otroctví Egypta (židé) či smrti, hříchu a viny (křesťané) jsou ustavujícími událostmi našeho vztahu s Hospodinem.

Kdo plní celek Desatera, ten pomalu kráčí na cestě ke svobodě. Tím se postupně stává svobodnějším a svobodnějším. Pomalu, ale čím dál víc. Svobodnějším a svobodnějším od svého nitra i od vnějších sil. Právě naši svobodu si Hospodin přeje velice. Proto nás k ní vede a dopřává nám ji.

Poslední slovo Desatera pak také ukazuje, proč si člověk nemůže a nemá nikdy říct „mám před Bohem hotovo“. Vždycky je v čem se (a právě zejm. sebe, nikoli druhé či svět!) zdokonalovat, právě v nejširší oblasti svobody mé i mých bližních. Právě v oblasti umenšování otroctví mého i mých bližních. Představa, že nejsem důležitý a cenný, že na mě vlastně mnoho nezáleží, je zejm. pro euroamerického (a ještě více bílého - srv. Lában = bílý (měsíc)) takřka nepřijatelný. A představa, že moje osobnost je něco, na čem není důvod lpět, na to se nesmí ani pomyslet!

⁴ Čímž přicházíme k otázce, zda máme lpět na Hospodinu. V buddhismu je jasno: Kdo lpí na vstupu do Nirvány, nikdy tak nevstoupí. Vstoupit tam může teprve ten, který je i od Nirvány (a své touhy po ní) svoboden. Myslím, že stejně platí i pro křesťana, žida či muslima, neb na Hospodinu stejně nevyhnutelně lpíme (ačkoli si to většinou vůbec neuvědomujeme), a vědomě na něm lpět zase nemůžeme - jako *totaliter aliter* je nám nedostupný i jako objekt našeho dychtění či lpění. Narozdíl od lidsky nedostatečné představě Boha.

Spějme tedy k dokonalosti svobody nejprve své, a tím také druhých, v důvěře v Hospodina, který se k tomuto našemu úsilí přiznává a podporuje nás v něm, ačkoli na cestě spění k dokonalému ne-otroctví denodenně klopytáme.

Píseň: S135 - K svobodě je dlouhé putování + **Modlitba Páně**

Rozhovor

Příště: Shrnutí Desatera jako celku